

Гупало Є. А.,
здобувач вищої освіти,
Національна академія Служби
безпеки України
(м. Київ, Україна)

Іванчук П. І.,
здобувач вищої освіти,
Національна академія Служби
безпеки України
(м. Київ, Україна)

Кононова Д. В.,
кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри романо-германських
мов,
Національна академія Служби
безпеки України
(м. Київ, Україна)

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ АКТУАЛЬНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ В СЬОГОДНІШНІХ УМОВАХ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

У сучасних умовах повномасштабної збройної агресії РФ проти України питання якісної підготовки фахівців сектору безпеки та оборони набуло стратегічного значення. Правовий режим воєнного стану, з одного боку, створює специфічні умови функціонування системи освіти й служби, а з іншого - вимагає швидкої адаптації навчальних програм, методик підготовки та управлінських рішень. Ефективна професійна підготовка кадрів сектору безпеки та оборони визначає рівень обороноздатності держави, стійкість національної безпеки та здатність протидіяти сучасним гібридним загрозам [1; 2; 3].

Сектор безпеки та оборони охоплює сукупність державних органів, військових формувань, правоохоронних структур та інституцій, які забезпечують національну безпеку, оборону й правопорядок. Нормативно-правову основу підготовки кадрів визначають Конституція України, Закон України «Про національну безпеку України», Закон України «Про освіту», а також низка спеціальних актів, зокрема, «Про військовий обов'язок і військову службу», «Про правовий режим воєнного стану» та відповідні накази Міністерства оборони, МВС, СБУ тощо.

Умови воєнного стану зумовлюють необхідність інтеграції правових норм із практичними потребами сектору безпеки. Професійна підготовка має

ґрунтуватися на принципах компетентнісного підходу, стійкості морально-психологічної підготовки та адаптивності до бойової обстановки [4].

Сьогодні основними проблемами професійної підготовки фахівців в умовах воєнного стану є:

1. Кадровий дефіцит та мобілізаційний дисбаланс. Значна кількість фахівців залучена безпосередньо до бойових дій, що призводить до скорочення кадрового потенціалу навчальних закладів сектору безпеки. З іншого боку, існує потреба у швидкому підготовленні резервів, що не завжди дозволяє зберегти належний рівень якості навчання.

2. Матеріально-технічне забезпечення. Частина навчальної інфраструктури зазнала пошкоджень або переміщена у безпечніші регіони. Дефіцит сучасних тренажерів, бойової техніки, засобів зв'язку та симуляційного обладнання обмежує можливості практичної підготовки.

3. Психологічна готовність і моральна стійкість. Підготовка фахівців у період активних бойових дій вимагає формування психологічної витривалості, стресостійкості та здатності діяти в екстремальних умовах. Недостатня увага до психотренінгів і реабілітаційних заходів знижує ефективність служби.

4. Адаптація освітніх програм. Традиційні навчальні плани часто не відповідають сучасним вимогам ведення війни, зокрема кібер- та інформаційного протиборства. Потрібна гнучкість освітніх програм, швидке оновлення змісту дисциплін та інтеграція бойового досвіду у навчальний процес.

5. Міжвідомча координація. Сьогодні наявна фрагментованість між силовими структурами, що ускладнює обмін досвідом і спільну підготовку кадрів, тому необхідна розбудова єдиного освітнього та науково-методичного простору сектору безпеки [5].

Експертами НАТО забезпечується нарощування підготовки українських фахівців з питань професійного розвитку, прийняття рішень за стандартами НАТО, лідерства, обміну досвідом підготовки та ведення бойових дій, мовної підготовки, що сприяє розробленню та синхронізації низки курсів професійної військової освіти. Так за останні два роки розроблено та синхронізовано понад 200 освітніх програм на тактичному, оперативному та стратегічному рівнях, від підготовки сержантського складу до генерала.

Військові навчальні заклади ретельно працюють над впровадженням здобутого бойового досвіду безпосередньо в освітні програми та викладання дисциплін.

Не менш істотним і позитивним здобутком є збереження та розвиток структури військових навчальних закладів України, а також належного освітнього процесу, який у період активних бойових дій не зупинився, а навпаки системно корегується з огляду на особливості ведення російсько-української війни. Зараз освітня діяльність у військових навчальних закладах провадиться за 24 галузями знань, 38 спеціальностями та 245 спеціалізаціями (освітніми програмами), а також цілком забезпечує потреби Збройних Сил України у висококваліфікованих офіцерських кадрах тактичного, оперативного та стратегічного рівнів військової освіти [6].

Головні цілі трансформації системи військової освіти до 2026 року:

-нова система військової освіти базується на професіоналізації Збройних Сил України, враховує загальні тенденції розвитку системи національної та міжнародної безпеки, зміни у принципах та способах ведення збройної боротьби, сучасні вимоги до якості військової освіти на основі стандартів НАТО;

-досягнення взаємосумісності нової системи професійної військової освіти з відповідним змістом освітніх програм військових навчальних закладів держав-членів НАТО, а також проведення її сертифікації за вимогами стандарту НАТО «Освіта і підготовка», що дасть змогу запрошувати військовослужбовців НАТО до України для навчання на тактичному, оперативному та стратегічному рівнях військової освіти;

-оновлені освітні програми зорієнтовано на формування військового лідера з урахуванням потреб інтеграції до НАТО та досвіду ведення бойових дій Збройними Силами України та іншими складовими сил оборони у ході російсько-української війни;

-підвищення рівня підготовленості науково-педагогічних працівників, а також кращих офіцерів та сержантів з реальним досвідом бойових дій як інструкторського складу;

-нове освітнє середовище мотивує військовослужбовця до постійного саморозвитку, що сприяє реалізації у Збройних Силах України принципу «Освіта впродовж військової кар'єри»;

-впровадження в освітній процес та підготовку процедур планування та прийняття військових рішень, прийнятих у НАТО підвищить кваліфікацію військовослужбовців Збройних Сил України та досягнення практичної взаємосумісності Збройних Сил України та армій держав-членів НАТО.

На разі проводиться інституційний аудит системи військової освіти у системі Міністерства оборони України за участю експертів з НАТО та за результатами аудиту буде надана оцінка відповідності системи професійної вищої освіти сил оборони критеріям НАТО.

В той же час, сьогодні вже проводиться робота щодо удосконалення ПВО за результатами досвіду ведення бойових дій в Україні. Фахівці МОУ, ГШ, видів родів військ (сил), СБУ, НГУ, МВС дотичних до питань військової освіти та підготовки продовжують працювати над оновленими підходами до структур курсів та змісту навчання у своїх вищих навчальних закладах [7].

Список використаних джерел:

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР
2. Про національну безпеку України: Закон України від 21 червня 2018 р. № 2469-VIII
3. Про освіту: Закон України від 5 вересня 2017 р. № 2145-VIII
4. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12 травня 2015 р. № 389-VIII

5. Про військовий обов'язок і військову службу: Закон України від 25 березня 1992 р. № 2232-ХІІ

6. Мірненко В.І. Трансформація системи військової освіти // тези виступу, Брюссель, штаб-квартира НАТО. - 17.12.2024.

7. Департамент військової освіти і науки МОУ. URL: <https://mod.gov.ua/pro-nas/aparat-ministerstva-oboroni/departament-vijskovoyi-osviti-i-nauki-ministerstva-oboroni-ukrayini> (accessed: 05.11.2025).